

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Марина Теофилова Теофилова,
ВТУ „Св.св.Кирил и Методий“

за

присъждане на образователната и научна степен „Доктор“ по
професионално направление: 1.3. Педагогика на обучението по...
(Методика на обучението по изобразително изкуство)

Тема на дисертационния труд:

ПРИЛАГАНЕ НА СЪВРЕМЕННИТЕ МЕТОДИ ЗА ВЪЗПРОИЗВЕЖДАНЕ НА ХУДОЖЕСТВЕНИ ПРОИЗВЕДЕНИЯ ПРИ ОБУЧЕНИЕТО ПО ИЗОБРАЗИТЕЛНО ИЗКУСТВО В НАЧАЛЕН КУРС

Автор:

Майа Борисова Антова

редовен докторант към катедра „Визуални изкуства“
Факултет по начална и предучилищна педагогика
Софийски университет
„Св. Климент Охридски“

Научен ръководител:
доц. д-р Анна Цоловска

1. Данни за дисертанта:

Ще се спра само на отделни моменти от биографията на докторанта, които могат да очертаят нейното развитие като млад автор:

Майа Борисова Антова е магистър по „Семиотика на изкуството“, СУ „Св. Климент Охридски“ (2006 г.). Творческите ѝ интереси са доминирани от изкуството на пърформънса - една от съвременните неконвенционални форми на творчество, която изисква директен контакт с публиката и не може да бъде тиражирана или репродуцирана. Любопитен детайл, предвид тематиката на настоящето изследване. Първите ѝ реализирани пърформанси датират от 1998 година като част от проект „Флукус 1962-1994“ на Ghote институт под ръководството на Бен Патерсън. Следват: Пърформанс „Надолу по река“ - Международен фестивал на абсурда „Йожен Йонеско“, Букурещ, Румъния (2002г.), Пърформанс „Утопия“, София (2003г.),

Пърформанс „Дванадесет миксирани пърформанса-1“ - Международен фестивал на абсурда „Йожен Йонеско“, Букурещ, Румъния (2003г.), Пърформанс „Една пералня време“, Благоевград, Музикално-театрален пърформанс „Арт кафе“, София, (2005г.), Пърформанс „Червено и черно“ - фестивал „Малък сезон“ – Театър „Сфумато“, София, (2006), Пърформанс „Свободното време“, Серадиля, Испания (2006г.), Пърформанс „Don Quihote“ Международен симпозиум „Arte e Vita“, Германия, Пърформанс „Пепел и брашно“, „Sofia Underground 07“ (2007г.), Пърформанс „Ъглови позиции“ - фестивал „Малък сезон“ – Театър „Сфумато“, София, (2007), Пърформанс „Holi Tempation“, Потсдам, Германия (2007г.), Пърформанс „Напластявания III“ - център за съвременно изкуство, Дрезден, Германия, Пърформанс „Очакване на самота“ - „Remember Sofia Underground“, София, Акция БНТ – „Стая за дрехи“ (2008г.), Пърформанс „Без име...XXXL“, Центърът за култура и дебат „Червената къща“, София, Пърформанс „Колкото толкова, толкова повече“, Центърът за култура и дебат „Червената къща“, София, Пърформанс „Allegro Più Non Troppo“ - Международен фестивал на Пърформанса - Дрезден, Германия, Пърформанс „Прелюдия“ - читалище „Н. Хайтов“, София, (2010г.), Пърформанс „Allegro Più Non Troppo - 4“ – Международен фестивал на пърформанса, Майнц, Германия, Пърформанс „Апория на близостта - 3“ – Международен фестивал на пърформанса, Майнц, Германия, (2012 г.), Пърформанс „И Аз Мога“ – Международна вечер на пърформанса „Измиване на ръцете“, /„Червената къща“/ (2013г.), Пърформанс „Постмодерно пътуване във виртуалното“ с проф. Орлин Дворянов и видео-монтаж – Венцислава Стоянова, Ниш, Сърбия, Пърформанс „LOOP“ в рамките на „SOFIA UNDERGROUND 2015“, НДК, София (2015 г.), Пърформанс-лекция с проф. Орлин Дворянов в рамките на „SOFIA UNDERGROUND“, Софийски Арсенал – Музей за съвременно изкуство, София (2016 г.)

През последните години Майа Антова е участвала в множество самостоятелни и колективни изложби, кураторски проекти и форуми за съвременно изкуство от национално и международно значение. Ето защо творческата справка на докторанта е богата и наситена с множество значими изяви, сред които е участието ѝ в изложба „АртРозалиада“, В. Търново, 2016 с художествена инсталация „Заедно и поотделно“ в съавторство с проф. О. Дворянов, за която е удостоена с Почетна Награда на Община Велико Търново.

Докторантката участва в научни конференции, семинари и изложби. Има две публикации, свързани пряко с темата на дисертационния ѝ труд: „Дигитална писалка или четка“, публикувана в Електронно списание за наука, култура и образование, Софийски университет „Св. Климент Охридски“, 2016, „Дигитално рисуване. Провеждане на предварителен експеримент с ученици“, публикувана в Електронно списание за наука,

култура и образование, Софийски университет „Св. Климент Охридски“, 2017.

2. Данни за дисертационния труд:

Дисертационният труд на **Майа Борисова Антова** „Прилагане на съвременните методи за възпроизвеждане на художествени произведения при обучението по изобразително изкуство в начален курс“ е с обем **309** страници, от които 232 страници са основен текст и 62 страници приложения, отделени в самостоятелно книжно тяло.

В съдържанието на дисертационния труд са включени три тематично обособени глави, увод и заключение. Цитирани са 101 литературни източника, от които 43 на кирилица, 13 на латиница, 39 от интернет източника и 6 нормативни документа. Дисертационният труд съдържа 2 схеми и 7 таблици. В 11 приложения, органично допълващи съдържанието на трите основни глави от дисертацията са включени 132 фигури: от тях 22 диаграми, 4 въпросника, 12 страници свален текст от проведени интервюта с 10 студента, описани са 45 дигитални програми за редактиране и рисуване със свободен достъп, 2 видео урока и 1 мултимедийна слайд презентация.

Дисертационният труд впечатлява с логично построена структура, стегнато изложение и най-вече с използвания от докторанта ясен и четивен научен език. Текстът е написан с прецизно използване на терминологията, налице е точно цитиране на посочените библиографски и други източници.

Да се говори за въвеждане на нови технологии, медии и софтуерни продукти в обучението по изобразително изкуство, както подчертава докторантът, разбира се не е новост. Въпреки това, проблематиката на дисертационния труд е изключително актуална в контекста на съвременната визуално доминирана среда, пренаситена от различни нови дигитални технологии и „крещящи“ средства за комуникация и информация. Ето защо не бива да се подценява ролята на обучението по изобразително изкуство (особено на ученици в начална училищна степен) за формирането на естетическа грамотност и визуална култура, които да им предоставят палитра от възможности да се справят с предизвикателствата на XXI-и век.

В увода докторантът обосновава актуалността на изследвания проблем, неговите педагогически аспекти и образователни проекции.

Още тук тя прави необходимото уточнение, че под „съвременни форми за възпроизвеждане на художествени произведения“ тя визира прилагането на дигитален софтуер за рисуване в обучението по изобразително изкуство в начална училищна степен като средство за репродуциране на художествени произведения. (стр.8)

Изказано под формата на работна хипотеза предположение, че ако „...се приложи методически модул, свързан с използването на конкретен

дигитален софтуер за рисуване, чрез който се реализират репродукционни изображения, базирани на живописни пейзажи, в процеса на обучението по дисциплината “Изобразително изкуство“ в 4-ти клас от ОУ, то това би повишило мотивацията за изучаване на основните живописни техники, както и степента на теоретичните знания и художествените умения в областта.“ (стр. 15) е добра отправна точка за осъществяване на педагогическо изследване.

Изборът на възрастова група (IV клас) за осъществяване на изследването е изключително трудна задача, като се има предвид, че възрастта 10-11 години би могла да се определи по-скоро като граница между две възрасти, отколкото като преход от една възраст към друга. Когато е на десет, детето е все още дете, но настъпващите в организма му промени го карат да мисли почти като възрастен. Това прави този период толкова проблемен и едновременно с това съществен от педагогическа гледна точка. От първостепенно значение за пълноценното общуване с произведенията на изобразителното изкуство се оказват промените, които настъпват в характера на познавателните процеси, възприятията, вниманието и най-вече в разгръщането на мисълта и въображението. Още тук искам да подчертая, че въпреки трудностите, предопределени от възрастовата група, докторантът е намерил верния език и мярата в поднасянето на същности за изкуството идеи, свързани с изграждането на живописната творба (техника, композиция, колорит, пространство и др.).

Осъщественото от докторанта теоретично и експериментално изследване е логически систематизирано в три взаимосвързани глави, които отговарят на основните етапи на провеждането му: теоретично проучване на литературни и други източници, осъществяване на предварителни изследвания, подготовка на диагностичен инструментариум, проектиране на експериментален методически модел, осъществяване на експериментално изследване и събиране, обработка и анализ на получените данни.

В първа глава М. Антова очертава теоретичните параметри на изследването: формулира изследвания проблем чрез опозицията изкуство и репродукция, разглеждайки теоретично и в исторически аспект релациите обект-образ, оригинал-копие, копие-фалшификат. На тази основа разглежда генезисът и развитието на новите технологии в репродуцирането и мултиплицирането на образа и т.н.

По нататък докторантът прави теоретичен обзор на дигиталното рисуване като изяснява терминологията, неговата същност, специфика, и художествени практики. Представя различни достъпни за възрастта програми за дигитално рисуване като на преден план извежда педагогическия контекст, предизвикателствата и необходимостта от дигитализация на инструментариума в съвременното художествено образование в България (стр. 29).

В разгръщането на теоретичната постановка на изследването М. Антова се опира на дълбокото си убеждение, че експериментирането в училищна среда и въвеждането на дигитални технологии и съвременен софтуер за обработване на изображение се налага от „необходимостта българското художествено образование да се осъвремени и да се приложат актуални методи и технологии за неговото надграждане.“ (стр. 7)

От съществено значение за по-нататъшното разработване на методически модел, приложим в обучението по изобразително изкуство е анализът, който докторантът прави на съвременното художествено образование в България и съществуващите стандарти за учебно съдържание за 1- 4 клас в основното общообразователно училище. (стр. 76-84)

Поставянето на въпроса за репродуцирането на художествени произведения, тенденцията към заличаване на границата между оригинал и копие, ролята на културните индустрии и влиянието на социалните мрежи за формирането на личността и тяхното осмисляне в педагогически контекст води докторанта към следния основен извод: *„Може да се каже, че историческата промяна, свързана с навлизането на новите технологии, е не само мащабна и революционна, но все повече оказва влияние върху мисленето за стойността на основните духовни и художествено-естетически категории.“* (стр.43)

Изяснявайки теоретичната постановка на изследвания проблем и служейки си с широк спектър от психологически, исторически и теоретични аспекти, Майа Антова последователно гради една стабилна и ясна позиция за по нататъшната си работа в конкретна училищна среда, свързана с разработването на авторска методическа система, фокусирана върху възпроизвеждането на художествени произведения с помощта на нови дигитални технологии, прилагани в обучението по изобразително изкуство.

Втора и трета глава са теоретико-експериментални. Те най-общо отразяват етапите на проектиране и апробация на експериментален методически модул за прилагане на дигиталното рисуване в обучението по изобразително изкуство в начален етап, чрез създаване на репродукции.

Във втора глава М. Антова поставя проблема за взаимовръзката между дигиталните технологии и обучението по изкуства, описва проведените предварителни проучвания, формирането на теоретичен модел на методическа система и инструментите за диагностика.

Извършено е предварително проучване на терен с ученици и студенти, направен е контент анализ на интервюта с автори, използващи дигитален софтуерен продукт за рисуване, на базата на които са открити конкретни задачи и очаквани резултати, свързани с целта и функциите на експериментално разработения методически модул за прилагане на

дигиталното рисуване в обучението по изобразително изкуство в начален етап, чрез създаване на репродукции. (стр. 84-112)

Представена е обща концепция на експерименталната дейност, като акцентът е поставен върху тезата, че *познанията,отнасящи се за понятията и тенденциите в съвременното изкуство, не са само приоритет на учениците, занимаващи се с изкуство, а на всеки подрастващ индивид, който би следвало да бъде част от глобалния съвременен свят.* (стр. 113)

Като съществен приносен момент в главата бих открила проведеното от докторанта проучване, свързано с автори, използващи дигиталното рисуване при създаване на своите произведения. В проучването са включени концептуални артисти, живописци, учители по изобразително изкуство, професионални илюстратори, гейм дизайнери и независими творци, като фокусът е насочен към специфичния стил на отделните автори, използваните от тях техники и възможността за приложението им в обучението по изкуство.

Предложен е експериментален модел на методически модул с динамична структура, включваща теоретична и художествено-практическа част (Задача 1, задача 2а и 2б), осигуряващи ефективно и интензивно развиване на творческите способности на учениците в начален етап, чрез запознаването им с разнообразни принципи на работа при използването на дигитален софтуер за създаване на репродукция. (стр. 116)

Разработен е диагностичен инструментариум с цел да се определи до колко ефективен е експерименталният модул. За тази цел са формулирани основни критерии, свързани с поставените учебни задачи, служещи за сравнение и оценка на получените изобразително-творчески резултати.

Глава трета отразява конкретната организация и провеждането на експерименталното изследване. Хронологично са представени всички етапи на дидактическият експеримент – проучванията на терен, предварителният и същинският експеримент. Резултатите от входящата и изходящата диагностика са подробно описани и анализирани, и са онагледени с кръгови и стълбови диаграми. (Приложение №8 и №9)

Проведеното експериментално изследване напълно отговаря на изискванията за провеждане на естествен педагогически експеримент. Методиката и инструментариумът са адекватни на хипотезата, целите и задачите на изследването. Експериментът е проведен в училищна среда с участието на 19 ученици от IV клас на 135-то СОУ „Ян Амос Коменски“ в София. Направен е количествен анализ на развитието на художествено-творческата дейност в рамките на формиращия експеримент. Индивидуалните постижения са обработени количествено и са представени в обобщен вид посредством средностатистически величини.

Обработката на резултатите дава сериозно основание за проверка на формулираната от докторанта хипотеза, както и за естеството и качеството

на постигнатите резултати. Въз основа на убедително представените аргументи е доказана хипотезата. В отделна точка са изведени изводи, отразяващи постигнатото в проведеното изследване.

В заключението са резюмирани получените резултати, формулирани са изводи и препоръки към бъдещи изследвания, обективно са посочени приносите на дисертационното изследване. Разгледани са възможностите за усъвършенстване и разширяване на методическия модул в бъдеще.

Тук бих искала да подчертая, че въпреки предварителните ми предубеждения и категоричното ми несъгласие с употребата на методи, свързани с „възпроизвеждане“ (в смисъл на репродуциране и копиране) на художествени произведения в обучението по изобразително изкуство, доколкото водещи при акта на художествено възприемане, особено в начална училищна възраст, са чувствата, свободната интерпретация, тълкуване и емпатия, докторантът успя да ме убеди в позицията си относно необходимостта от качествена промяна и осъвременяване на художественото образование в България, чрез въвеждане на нови технологии и съвременен софтуер.

3. Въпроси и препоръки:

I. Интересува ме дали докторантът е запознат с Движението против така наречената „геометрично-копирна система“ от началото на ХХ век и влиянието му върху педагогическите процеси в България от 1905-1910 година, довели до реформа в обучението по предмета в училище? Конкретният контекст на въпроса ми е дали зад използването на напълно нов дигитален софтуер и съвременни технологии не се крие едно връщане към употребата на методи отдавана дискредитирани от педагогическата наука?

II. Как вижда докторантът усъвършенстването и адаптирането на експерименталния модул към художествената подготовка на ученици от по-горните класове и предвижда ли включването на 3D програми и компютърен софтуер за създаване на синтетични и мултисензорни продукти при възпроизвеждане на скулптурни, архитектурни, пространствени и пространствено-времеви произведения в профилираното обучение?

III. Не на последно място, горещо препоръчвам на Майа Антова да разработи и издаде ръководство за прилагане на дигитално рисуване в обучението по изобразително изкуство в начален етап, което да е от полза както на действащите учители, така и на студентите от различни направления и специалности, имащи отношение към визуалните изкуства и съвременните педагогическите процеси.

4. Заключение:

Предвид достоинства, приносните моменти и практическата приложимост на обсъждания дисертационен труд: **„Прилагане на съвременните методи за възпроизвеждане на художествени произведения при обучението по изобразително изкуство в начален курс“**, напълно убедено **препоръчвам** на уважаемите членове на научното жури да **присъдят** на **Майа Борисова Антова** образователна и научна степен **„Доктор“** по професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по (Методика на обучението по изобразително изкуство).

31 май 2018 г.
гр. В.Търново

С уважение:

доц. д-р М. Теофилова